Inledning

Jag upptäckte att jag omedvetet hade tränats att beundra allt hos Jesus utom hans intellektuella skarpsinne.

Kenneth Bailey
Finding the Lost

Genom historien har tusentals människor beskrivits som genier.[1] Aristoteles (384–322 f.Kr.), Leonardo da Vinci (1452–1519), Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) och Albert Einstein (1879–1955) hör till de mer berömda. Men termen geni används nästan aldrig om Jesus från Nasaret.[2] Förmodligen skulle omkring två miljarder kristna säga att de följer hans undervisning, vilket är fler än för någon annan person i historien. Men de flesta kristna jag umgås med skulle snarare se Jesu intelligens som en nödvändig följd av hans gudomliga natur än peka på specifika saker han sa som exempel på ett anmärkningsvärt intellekt. När Jesus betraktas som lärare är han, som den kristne filosofen Dallas Willard torrt konstaterar, ”uppriktigt sagt inte någon man tillskriver särskilt stor förmåga”.[3]

En anledning till att andra ses som genier men inte Jesus skulle kunna vara vad de har lämnat efter sig. Aristoteles lämnade efter sig filosofiska och analytiska skrifter; da Vinci uppfinningar och utsökta målningar; Mozart sublim musik; Einstein

teorier som är grundläggande för den moderna fysiken. Och Jesus? Han skrev aldrig någon bok. Men kan vi säga att han lämnade kristendomen efter sig? Problemet är att dess konst, historia, institutioner, filosofi och så vidare ofta betraktas som ett *gensvar* på Jesu liv och undervisning, inte som något han själv tänkte ut. Åtminstone kan vi vara överens om att mycket av det som går under beteckningen kristendom inte alls har någonting med Jesu undervisning att göra.

Den här boken hävdar att Jesus bör betraktas som ett geni, inte bara därför att ett ofantligt antal människor i dag säger sig följa honom, utan också på grund av skarpsinnet och visheten i hans undervisning. Den undervisning som tillskrivs honom förenar imponerande sakkunskap med ännu djupare insikt, tydligare samband och ett enklare uttryckssätt. Han kunde bokstavligen undervisa två grupper med mycket olika kunskapsnivåer samtidigt. Vittnesbörden om Jesu undervisning finns i de fyra tidigaste skildringarna av Jesus, de fyra evangelierna: Matteus, Markus, Lukas och Johannes. Det är verkligen värt att lägga ner de omkring nio timmar det tar att läsa igenom alla fyra en gång. Av egen erfarenhet kan jag faktiskt säga att det är givande att studera dem under hela livet. Om du tvivlar på om de kan tas på allvar som historiska källor, vill jag inbjuda dig att läsa min korta bok *Can We Trust the Gospels?*[4]

För att följa mitt resonemang här behöver man inte tro att Jesus sa allt som tillskrivs honom i evangelierna. Det enda man behöver tro är att de ord som tillskrivs Jesus kommer från människor som levde medan minnet av honom ännu levde, med tanke på att även ledande skeptiska forskare daterar evangelierna till det första århundradet.[5] Jesus Kristus avrättades medan Pontius Pilatus var romersk ståthållare över Judeen (26–36 e.Kr.),[6] och om evangelierna alla var skrivna år 100 e.Kr. (personligen tror jag att de skrevs betydligt tidigare), är avståndet mellan Jesus och evangelierna både tillräckligt kort

för att de ska kunna vara fullständigt tillförlitliga och tillräckligt långt för att de ska kunna vara fullständigt otillförlitliga. Tidsavståndet i sig säger oss därför inget om graden av deras tillförlitlighet. Endast en undersökning av evangelierna själva kan besvara den frågan.

På de sidor som följer tänker jag både visa genialiteten i de ord som tillskrivs Jesus i evangelierna och undersöka vilken förklaring som bäst klargör var dessa skarpsinniga idéer har sitt ursprung. Var Jesus en ganska vanlig lärare med briljanta elever som osjälviskt tillskrev honom sina stora idéer?[7] Eller var Jesus en mycket intelligent lärare som av en tillfällighet hade intelligenta lärjungar, så att äran därför bör delas? Eller var Jesus själv geniet, och i den mån hans lärjungar visade sig intelligenta återspeglade de helt enkelt sin lärares storhet?

Jag anser att den sista förklaringen är den bästa, och jag vill betrakta den längsta berättelsen som tillskrivs honom – allmänt känd som liknelsen om den förlorade sonen (Luk 15:11–32) – som mitt främsta bevis på Jesu genialitet. Som vi kommer att se är berättelsen om den förlorade sonen, trots sitt namn, en berättelse om *två* söner, inte bara en. Den är placerad efter två besläktade berättelser om ett förlorat får och ett förlorat mynt. Genom att fokusera på en berättelse vill jag inte antyda att detta är det enda exemplet på Jesu genialitet – eller ens det viktigaste. Hans kreativitet och vishet kan ses i hela hans undervisning, när den granskas noggrant. Men för att hålla den här boken kort undersöker vi bara en större berättelse på djupet och behandlar andra berättelser mer kortfattat. Vi kommer endast att analysera Jesu berättelser och inte ens beröra hans predikningar eller dialoger. Det första kapitlet behandlar den skicklighet som framträder i det yttersta lagret av den längsta berättelse som tillskrivs Jesus. Det andra undersöker skarpsinnet i denna berättelse genom det sätt på vilket den anknyter till flera berättelser i Gamla testamentet. Det tredje undersöker

andra berättelser som tillskrivs Jesus och visar att också de innehåller samma slags användning av Gamla testamentet. Det fjärde kapitlet lyfter fram skäl till att tro att den skicklighet som präglar alla berättelserna i Lukasevangeliet 15–16 måste härröra från Jesus själv. Det sista kapitlet knyter samman det vi har lärt oss med Jesu uppdrag som helhet och reflekterar över hur detta utmanar oss alla.